

Landsbygdsnytt

Johan Daniels på sin gård i Orsa.

Johan Daniels har använt Greppa Näringens rådgivningar
Förlängning av Landsbygdsprogrammet till och med 2022
SAM-ansökan 2022, vad är nytt och vilka datum gäller?
Ta hand om din jordkällare

Registreringskrav för primärproduktion av livsmedel och foder

Du som är primärproducent och producerar livsmedel och/eller foder på gårdsnivå eller utfodrar livsmedelsproducerande djur ska ha din anläggning registrerad hos länsstyrelsen. Det gäller både om du startar en ny eller tar över en befintlig verksamhet.

Med primärproduktion av livsmedel menas till exempel hållande av livsmedelsproducerande djur för kött-mjolk- eller äggproduktion, odling av vegetabilier och spannmål men även jakt, fiske, biodling och insamling av vilda bär och svampar.

Med primärproduktion av foder menas till exempel odling av grovfoder,

foderspannmål, bete och utfodring av djur som hålls för kött- mjölk- eller äggproduktion. Även utfodring av vilt med större mängder vegetabiliskt foder ska anmälas till länsstyrelsen.

REGISTRERA DIG VIA E-TJÄNSTEN

Du hittar vår e-tjänst på länsstyrelsens hemsida, där kan du:

- registrera ny anläggning
- ändra dina uppgifter
- avregistrera dig som primärproducent.

På hemsidan finns också en söktjänst där du kan söka efter vilka som har foderanläggningar i primärproduktionen.

SANKTIONSAVGIFT

Om du startar eller tar över en befintlig verksamhet utan att registrera anläggningen kan du behöva betala en sanktionsavgift.

INFORMATION

Skanna en QR-kod för att läsa mer på länsstyrelsens eller Livsmedelsverkets hemsida.

[Länstyrelsen Dalarna](#)

[Länstyrelsen Gävleborg](#)

[Livsmedelsverket](#)

Dalarna
Anna Rönnow
anna.ronnow@lansstyrelsen.se
010-225 05 12

Gävleborg
Jenny Bransell
jenny.bransell@lansstyrelsen.se
010-225 14 54

Nya och ändrade regler för ekologisk produktion

Från 1 januari 2022 ändrades en del regler för ekologisk produktion och några nya regler började också gälla.

När den nya EU-förordningen nu börjar tillämpas så innebär det förändringar för odlare och djurhållare som producerar ekologiskt samt för dig som säljer och använder utsäde och plantor. I många fall ersätts möjligheten med att söka generellt undantag med krav på att söka individuell dispens. De nya reglerna är mer detaljerade och styr mot ett system som är mer i enlighet med de ekologiska principerna. Förändringar i regelverket gäller produktion av fjäderfän, nötkreatur, får och getter, grisar,

biodling, utsäde och växtförökningsmaterial och odling i växthus.

Skanna en QR-kod och läs mer om de nya reglerna på Jordbruksverkets och Sveriges lantbruksuniversitets informationssidor om ekologisk produktion.

[Jordbruksverket](#)

[Ekofakta](#)

Dalarna
Kristina Homman
kristina.homman@lansstyrelsen.se
010-225 02 45

Gävleborg
Torbjörn Träff
torbjorn.traff@lansstyrelsen.se
010-225 14 17

QR-koder, en nyhet i tidningen!

Under ett flertal artiklar i tidningen finns det så kallade QR-koder. Om du har en smarttelefon kan du skanna QR-koden. Då kommer du till en hemsida där du kan hitta mer information kopplat till artikeln.

GÖR SÅ HÄR:

1. Öppna kameran på telefonen.
2. Rikta telefonen mot koden.
3. Klicka på länken som dyker upp.

Redaktion:

Berit Löfgren, Maria Krantz, Jenny Larsson, Håkan Mowitz, Jenny Bransell, Anders Johansson, Maja Widell, Joakim Hellgren, Kristin Larsson, Sarah Lagerberg, Marielle Cambroner, Sandra Wahlund, Simon Viklund, Anna Hernell, Irené Svedjelöv

Ansvarig utgivare: Jenny Larsson

Layout: Confetti AB | Tryck: Exakta Print AB | Upplaga: 4 600 ex

Adressändringar och prenumerationer:

Gisela Kayal, gisela.kayal@lansstyrelsen.se, 010-225 02 48

Inventering av stora rovdjur

Vi på länsstyrelsen ansvarar för inventeringen av de stora rovdjuren för att kunna fastställa populationernas utbredning och storlek, samt hur de förändras över tid.

När det gäller varg, järv, lodjur och kungsörn undersöker länsstyrelsen årligen antalet föryngringar och familjegrupper i länet. För varg fastställs även revirmarkerande par. Inventeringarna görs enligt Naturvårdsverkets instruktioner.

För varg och lodjur genomförs inventeringsarbetet främst genom spårning på snö. I första hand prioriteras områden där det finns kända vargrevir sedan tidigare samt områden där länsstyrelsen har fått in allmänhetens rapporter eller andra indikationer på förekomst av varg och/eller lodjur. Rovdjursförekomst kan också dokumenteras med hjälp av viltkameror och genom DNA-analyser av spillning, urin och löpblod.

RAPPORTERA DINA OBSERVATIONER

Allmänhetens rapporter om syn- eller spårobservationer av rovdjur är till stor hjälp i länsstyrelsens årliga inventering av de stora rovdjuren. Ett enkelt sätt att rapportera rovdjursobservationer är att använda e-tjänsten Skandobs, där vem som helst kan rapportera sina observationer av

[Skandobs](#)

björn, järv, lodjur och varg. Skandobs finns för webbläsare och som kostnadsfri app till Android eller iOS-enhet. Om du inte har möjlighet att använda Skandobs kan du istället kontakta länsstyrelsen och rapportera vad du har sett. Det är viktigt att du rapporterar din observation så snart som möjligt eftersom spår kan förstöras fort genom exempelvis tövader eller av andra djur eller fordon.

Utöver den årliga inventeringen genomförs heltäckande spillningsinventeringar av björn med några års intervall, där allmänhetens engagemang utgör en särskilt stor del vilket har bidragit till en ökad kunskap som sedan kunnat användas i förvaltningen.

BJÖRNINVENTERING 2022

Björnarna rör sig över stora ytor och ligger i ide på vintern då de övriga arterna inventeras. Spillningsinsamling är sedan 2001 den huvudsakliga inventeringsmetoden för brunbjörn i Sverige. Spillningsinventeringen, som pågår 21 augusti till 31 oktober, syftar till att identifiera olika björnindivider och där efter beräkna det totala antalet björnar i inventeringsområdet genom fångst-återfångst-metoden. Metoden bygger på att alla individer som är identifierade i en första period (till exempel första älgjaksveckan) kan betraktas som fångade/identifierade för nästkommande perioder. Inventeringen är tids- och resurskrävande och genomförs vart femte år. Observationer av björn under älgjakten har pågått sedan 1998 för att dokumentera trender i bestånden. Resultatet

av observationerna kan användas som ett komplement i älgförvaltningen.

År 2017 genomfördes den senaste spillningsinventeringen i Dalarna och Gävleborgs län, under 2022 är det dags igen. Spillningsinventeringen genomförs i samverkan mellan länsstyrelserna, Svenska Jägarförbundet, Viltskadecenter och Skandinaviska björnprojektet. Allmänhetens engagemang i dessa spillningsinventeringar är också av högsta vikt då det krävs många analyserade spillningsprover för att ge en relevant bild av björnstammen.

Länsstyrelsen kommer att tillsammans med Svenska Jägarförbundet dela ut särskilda provtagnings-kit inför inventeringsstart. Det kommer att sättas upp särskilda utlämningsställen i länen så håll utkik på länsstyrelsens och Svenska Jägarförbundets hemsida för mer information när det börjar närma sig. Ditt engagemang är värdefullt.

Om du inte har möjlighet att använda Skandobs kan du kontakta Länsstyrelsen och rapportera vad du sett.

Dalarna:

dalarna@lansstyrelsen.se
010-225 00 00

Gävleborg:

gavleborg@lansstyrelsen.se
010-225 10 00

Dalarna
Maja Widell
maja.widell@lansstyrelsen.se
010-225 03 42

Gävleborg
Sandra Wahlund
sandra.wahlund@lansstyrelsen.se
010-225 14 65

Förlängning av Landsbygdsprogrammet till och med 2022

Landsbygdsprogrammet har förlängts med två år då nästa reformperiod är försenad och kommer att starta 2023. Landsbygdsprogrammet löper alltså från 2014 till och med 2022. I och med detta kommer flera utlysningar att göras.

ÖKAD ANVÄNDNING AV VILDSVINSKÖTT

En satsning på att öka användningen av vildsvinskött och utveckla förvaltningen av vildsvin kommer att göras genom nya pengar till investeringsstöd och samarbetsprojekt. Syftet med åtgärderna är att stärka landsbygdsens näringsliv genom att öka tillgången på hållbar mat samtidigt som skador på växande grödor minskas.

Söka pengar för samarbetsprojekt

Samarbete mellan företag, organisationer och myndigheter ska utveckla förvaltning och jakt på lokala vildsvinsstammar. Målet är att skapa förutsättningar för effektiv vildsvinsförvaltning samt att utveckla jakträttsavtal.

Söka pengar för investeringar

Stöd kan sökas för inköp eller avbetalningsköp av nytt material och ny fast inredning, köp av tjänst för uppförande eller upprustning av anläggning där fokus är att lokala naturresurser används. Syftet är att underlätta vildsvinsköttets väg till konsument. Det kan exempelvis handla om investeringar i vilthanteringsanläggningar (VHA), uppsamlingscentraler samt även investeringar i detaljhandeln och restaurang för att kunna hantera slaktkroppar av vildsvin.

Utlisningarna kommer att göras under året.

Dalarna
Håkan Mowitz
hakan.mowitz@lansstyrelsen.se
010-225 02 53

Gävleborg
Rebecka Wikström
rebecka.wikstrom@lansstyrelsen.se
010-225 14 70

SAMARBETSPROJEKT FÖR ATT FRÄMJA EKOLOGISKT LANTBRUK

Nya pengar kommer inom åtgärden för samarbete med fokusområde nya jobb. Syftet är att öka ekologisk produktion och konsumtion. Medlen kommer inte att gå till primärproduktion utan till att öka efterfrågan på ekologiska lokala produkter.

Utlisningen kommer att göras under våren.

Dalarna
Kristina Homman
kristina.homman@lansstyrelsen.se
010-225 02 45

Gävleborg
Torbjörn Träff
torbjorn.traff@lansstyrelsen.se
010-225 14 17

INVESTERINGSSTÖD FÖR TÄCKDIKNING, STRUKTURKALKNING OCH KALKFILTERDIKEN

Täckdikning

Länsstyrelsen Gävleborg har 4,1 miljoner kronor och Länsstyrelsen Dalarna har 3,5 miljoner kronor till täckdikning. Du kan söka stöd för inköp eller avbetalningsköp av nytt material, samt köp av tjänst för uppförande av anläggning för dränering och för köp av tjänst av konsulter för att planera och genomföra investeringen om detta direkt kan kopplas till investeringen. För täckdikning kan du få högst 30 procent av dina utgifter för investeringen i stöd. Stöd beviljas inte till ansökningar som har mindre än 100 000 kronor i stödberättigande utgifter.

Strukturkalkning

Länsstyrelsen Gävleborg har 169 000 kr och Länsstyrelsen Dalarna har 272 000 kr till strukturkalkning. Du kan söka stöd för inköp eller avbetalningsköp av kalk och köp av tjänst för spridning av kalk. Du kan få 40 procent av utgifterna i stöd. Stöd beviljas inte till ansökningar som har mindre än 30 000 kr i stödberättigade utgifter.

Länsstyrelsen
Dalarna

Länsstyrelsen
Gävleborg

Utlisningarna för att söka stöden kommer att göras via länsstyrelsernas hemsidor.

Där kommer du att hitta mer information om stöden. Varje ärende prövas utifrån länens regionala handlingsplaner.

Kalkfilterdiken

Länsstyrelsen Gävleborg har 210 000 kr och Länsstyrelsen Dalarna har 338 000 kr till kalkfilterdiken. Du kan söka stöd för inköp eller avbetalningsköp av nytt material och köp av tjänst för att planera investeringen. Du kan få 50,90 eller 100 procent av kostnaden i stöd. För att få 100 procent måste diken bland annat

vara i ett nitratkänsligt område. Stöd beviljas inte till ansökningar som har mindre än 30 000 kr i stödberättigade utgifter. Stödet söks i en separat ansökan i samband med täckdikning.

Utlisningarna gällande täckdikning, strukturkalkning och kalkfilterdiken kommer att göras under andra halvan av februari.

Dalarna
Henrik Hansson
henrik.hansson@lansstyrelsen.se
010-225 02 41

Gävleborg
Rickard Hedlund
rickard.hedlund@lansstyrelsen.se
010-225 14 07

TÄCKDIKNING

Täckdikning är grunden för att odla med jämn och hög skörd. Med framtida klimatändringar räknar man med 30 procent mer nederbörd. En bra täckdikning kan då göra stor skillnad för odlingsresultatet. Dräneringen började utvecklas under 1800-talet och fram till 1930-talet mer än fördubblades den svenska åkerarealen och uppgick som mest till 3,8 miljoner hektar. Sedan dess har arealen minskat till ca 2,6 miljoner hektar.

En väl fungerande dränering ger bättre förutsättningar för att klara en torrperiod, minskar risken för näringsförluster och gör att marken går att nyttja optimalt. För att en gröda ska kunna växa behöver rötterna ha tillgång till vatten, vätnäring och syre som transporteras i markens hålrum (porsystem). Marken behöver också vara dränerad för att ge bärighet för jordbrukets maskiner och minska risken för markpackning. Det skapar förutsättningar för att odla flera sorters grödor vilket ger en bättre växtföljd.

Täckdikningsmaskin.

Foto: Jean Nyongabo

STRUKTURKALKNING

Strukturkalkning är en beprövad metod för att förbättra markstrukturen i lerjordar som då blir lättare att bruka. Det fungerar också som en miljöåtgärd eftersom fosforläckaget från åkermarken minskar. Strukturkalk är en speciell kalk där 15–20 procent utgörs av släckt kalk och resten av kalkstensmjöl.

Strukturkalkning ger bäst effekt på lerjordar med mer än 25 procent lera och ett pH under 7. Vid lågt pH uppnås ofta en dubbel nytta av kalkningen, eftersom pH höjs och skörden ofta ökar. Du kan få en översiktlig bild av lerhalten på din gård på webbsidan markdata.se.

Spridning sker bäst i augusti efter en gröda som ger bra struktur. Sprid under en torrperiod och bruka ner inom två dygn genom minst två jordbearbetningar till 20 cm djup. Regn före eller efter kan drastiskt försämra resultatet. Då är det bättre att lagra kalken i en hög och sprida nästa år istället.

Bilderna visar aggregatstorlek efter spridning av strukturkalk i september (till vänster) och augusti (till höger).

Foto: Jens Blomquist

KALKFILTERDIKEN

Kalkfilterdiken fungerar på lerjord och är täckdiken där strukturkalk blandas in i återfyllnadsjorden. Vid täckdikning läggs matjorden upp på sidan av diket. Därefter sprids kalk över jordsträngen och blandas in minst tre gånger inom 48 timmar. Sedan fylls jorden tillbaka över slangen. Den kalkblandade lerjorden fungerar nu som ett filter som binder fosfor. I bästa fall kan fosforläckaget minska med upp till 80 procent. Andra fördelar är att vattnet rinner jämnare till täckdikningsledningen och att grusfilter inte behövs.

Dalarna
Edward Wirgén
edward.wirgen@lansstyrelsen.se
010-225 02 70

Gävleborg
Torbjörn Träff
torbjorn.traff@lansstyrelsen.se
010-225 14 17

SAM-ansökan 2022, vad är nytt och vilka datum gäller?

SAM-ansökan 2022
9 FEBRUARI – 13 APRIL

Nu har SAM Internet öppnat för SAM-ansökan 2022. Sista ansökningsdag är 13 april.

NYHETER

Nytt för i år är att du kan lägga till blockkartor själv i SAM Internet. Du behöver alltså inte längre ta kontakt med din länsstyrelse för att kunna se nya områden i din kartvy.

Från och med den 1 januari 2022 ska alla dokument till Länsstyrelsen Dalarna skickas direkt till kontoret i Falun. Tidigare har Dalarnas post skickats till ett inskanningsföretag i Söderhamn men detta upphörde vid årsskiftet. Post till Länsstyrelsen Gävleborg skickas som tidigare till kontoret i Gävle, se post-adress nedan:

Länsstyrelsen Dalarna
791 84 Falun

Länsstyrelsen Gävleborg
801 70 Gävle

År 2021 kom en dom från EU-domstolen som påverkar hur tvärvillkorsavdrag ska beräknas och tillämpas. Om länsstyrelsen vid en kontroll upptäcker en överträdelse som även pågått under tidigare år ska de beräkna och besluta om tvärvillkorsavdrag även för dessa år. Avdraget beräknas då som en procent-sats av det belopp som betalades ut för varje år som överträdelsen funnits. Det totala beloppet dras sedan av från utbetalningen för det år då kontrollen var.

ÅTAGANDEN

Har du ett åtagande som löpte ut 2021 och vill söka utbetalt även 2022 måste åtagandet förlängas med ett år. Ansökan om förlängning gör du i SAM Internet i samband med att du gör årets SAM-ansökan. Anledningen till att du inte kan söka ett nytt femårigt åtagande är att perioden för nästa landsbygdsprogram kommer att börja 2023. Om du inte haft ett åtagande tidigare kommer det att gå att söka 1-åriga åtaganden för vissa miljöersättningar och ekologisk produktion.

När du förlänger ditt åtagande kan du anpassa det enligt dina nuvarande förhållanden. Du kan till exempel ta bort mark som funnits med i åtagandet samt lägga till mark utan att få fem nya år. Det går också att utöka ett ekologiskt åtagande med djurhållning, om det inte ingått tidigare. Åtagandearealen för stödet minskat kväveläckage kan inte minskas då det redan består av en rörlig utbetalningsareal.

Mer information om förlängning av åtaganden samt nyheter 2022 finns på Jordbruksverkets hemsida.

CHECKLISTA FÖR DIN SAM-ANSÖKAN 2022

- Kontrollera under fliken karta och skiften och sedan förgröningsstöd att kravet på antal grödor är uppfyllt för förgröningsstödet efter att du gjort dina ändringar under karta och skiften. Kontrollera detta även om du söker likadant på alla block som föregående år då ägoslaget kan ha ändrats av Jordbruksverket eller din

- länsstyrelse vilket kan påverka möjligheten att uppfylla kravet på antal grödor. Senast 13 april måste du ha minst 4 hektar jordbruksmark och minst 4 stödrätter för 4 hektar (gäller inte för miljöersättningar).
- Om ditt åtagande för miljöersättning eller ekologisk produktion löpte ut 2021 kan du förlänga det med ett år.
 - Kom ihåg att ange alla de produktionsplatsnummer du vill söka djurbaserade stöd för under övriga uppgifter.
 - Rapportera händelser som rör nötkreatur till CDB i tid. Du får inget stöd för sent rapporterade djur.
 - De åtaganden som nu är beslutade syns i SAM Internet under block- och skifteslistan till vänster på skärmen när du har kartbilden framme och markerar aktuellt block i listan. De åtaganden som inte är beslutade anges istället som ansökt 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020 och 2021.
 - Om du söker stödet till Unga lantbrukare och är en juridisk person måste du skicka in underlag som styrker den ungas rätt att teckna firma, ägandeförhållanden för den juridiska personen samt något som visar att han eller hon är delaktig i driften. De ska ha kommit till länsstyrelsen senast sista ansökningsdag, den 13 april. Om intygen kommer in efter den 13 april minskas stödet med

- 1 procent för varje arbetsdag som de är försenade. Om intygen kommer in efter den 8 maj får du inget stöd till Unga lantbrukare alls 2022. Från och med 2022 räcker det att du anger övriga upplysningar om samma dokument gäller som för 2021.
- Kom ihåg att ange vilket certifieringsorgan du är ansluten till om du söker någon av de ekologiska ersättningarna.
- Om du tidigare sökt ett åtagande för Omställning till ekologisk produktion och produktionen nu är godkänd för certifiering måste du aktivt söka ett åtagande för Ekologisk produktion. Åtagande för Omställning till ekologisk produktion övergår inte automatiskt till åtagande för Ekologisk produktion.
- Kom ihåg att uppdatera dina kontaktuppgifter om det skett förändringar.

Dalarna
Emilia Olsson
emilia.olsson@lansstyrelsen.se
010-225 02 46

Gävleborg
Pernilla Månsson
pernilla.mansson@lansstyrelsen.se
010-225 14 44

VIKTIGA DATUM

Sista ansökningsdag är den 13 april. Om ansökan kommer in efter 13 april minskas dina utbetalningar med 1 procent per arbetsdag i totalt 25 kalenderdagar. Kommer SAM-ansökan in efter 9 maj avvisas den.

Sista ändringsdag är den 15 juni. Fram till och med sista ändringsdag kan du ändra i din SAM-ansökan. Efter sista ändringsdag kan du enbart dra tillbaka uppgifter i din SAM-ansökan. Tänk dock på att om du blir aviserad en kontroll minskar dina möjligheter att göra ändringar.

Mark som ska byta brukare flyttas från en SAM-ansökan till en annan i SAM Internet genom att ta bort skifte och block i den ena ansökan och lägga till dem i den andra. Glöm inte att även föra över stödrätterna! Överföring av stödrätter gör du på Mina sidor på Jordbruksverkets hemsida. Både flytt av mark och anmälan om överföring av stödrätter ska göras senast den 15 juni.

15 juni är sista dag även för överlåtelse av åtaganden. För att överlåta åtaganden använder du blanketten "Övertagande av åtaganden och utbetalning av miljöersättningar 2022".

Det är möjligt att flytta en hel SAM-ansökan från en brukare till en annan även efter sista ansökningsdag. Använd då blanketten "Övertagande av hela SAM-ansökan". Blanketten ska ha lämnats in till länsstyrelsen innan länsstyrelsen har fattat beslut om utbetalning för något av stöden som ingår i ansökan.

Ersättningar som går att förlänga, förnya eller utöka 2022

ERSÄTTNING	KAN FÖRLÄNGA MED 1 ÅR	KAN SÖKA NYTT	KAN UTÖKA BEFINTLIGT
Betesmarker och slåtterängar	Ja	Ja, 1-årigt om du inte hade ett åtagande 2021	Ja
Betesmarker och slåtterängar – komplement på mark med särskild skötsel	Delvis (ej lövtäkt och bränning)	Nej	Nej
Hotade husdjursraser	Ja	Ja, 1-årigt om du inte hade ett åtagande 2021	Ja
Minskat kväveläckage	Ja	Ja, 1-årigt om du inte hade ett åtagande 2021	Ja
Skyddszoner	Ja	Nej	Nej
Skötsel av våtmarker och dammar	Nej	Ja, helt nytt eller förnyat 5-årigt	Ja
Vallodling	Ja	Nej	Nej
Fäbodrar	Ja	Ja, 1-årigt om du inte hade ett åtagande 2021	Ja
Fäbodrar – komplement på mark med särskild skötsel	Ja	Nej	Nej
Restaurering av betesmarker och slåtterängar	Nej	Nej	Nej
Omställning till ekologisk produktion	Nej	Ja, 1-årigt om du inte hade ett åtagande 2021	Ja
Ekologisk produktion	Ja	Ja, 1-årigt om du inte hade ett åtagande 2021	Ja

Betesförmedling

Har du behov av ytterligare betesmarker till dina djur, eller har du marker som behöver bli betade?

Sedan några år tillbaka har våra båda länsstyrelser tillhandahållit en betesförmedling på våra respektive hemsidor. Tanken med den här tjänsten är att djurhållare i behov av betesmark har möjlighet att hitta marker som behöver skötsel, och omvänt, den som har mark kan här hitta de djur som krävs för att sköta den.

Betesförmedlingen hittar du genom att söka efter den på din länsstyrelses hemsida eller använda QR-koderna nedan. Därefter fyller du i de uppgifter

som efterfrågas, och förhoppningsvis leder det till träff! Förmedlingen gäller våra betande djurslag – nöt, får, get och häst. Efter registreringen är det upp till de sökande att ta kontakt med varandra och komma överens om hur det fortsatta eventuella samarbetet ska se ut. Frågor som är bra att vara överens om kan vara hur långt avtalet är, eventuella arrenden, vem som sköter stängsel och tillsyn, vem som söker eventuella stöd och röjer igenväxning med mera.

[Länsstyrelsen Dalarna](#)

[Länsstyrelsen Gävleborg](#)

Foto: Jennie Lundgren

Dalarna
Sarah Lagerberg
sarah.lagerberg@lansstyrelsen.se
010-225 02 42

Gävleborg
Anders Johansson
anders.s.johansson@lansstyrelsen.se
010-225 14 46

Foto: Torbjörn Träff

Johan Daniels mjölkstall.

Johan Daniels har använt Greppa Näringens rådgivningar

Lantbrukaren Johan Daniels i Orsa har använt Greppa Näringens kostnadsfria rådgivningar för att utveckla sitt företag. Läs reportaget nedan och bli inspirerad till att göra det du också.

Johan driver en ekologisk mjölkgård med två mjölkrobotar och ungefär 100 kor. På gården finns cirka 120 hektar åkermark där det odlas vall och spannmål. Johan tog över driften av sina föräldrar 2018 via ett gårdsarrende och köpte fastigheten 2020.

Ungefär 15 procent av gårdens mjölk går till osttillverkning i Hansjö Mejeri som Johans bror Björn har tagit över. 10 procent av mjölken säljs som färskmjölk under namnet Orsamjolk. Resten av mjölken hämtas av Arla.

RÅDGIVNING FRÅN GREPPA NÄRINGEN

Inom Greppa Näringen erbjuds ett stort antal olika rådgivningar och det är möjligt att få två rådgivningar per år. Vid rådgivningen görs en plan för de kommande 2–3 åren. I sin verksamhet har Johan tagit del av flera rådgivningar: Startrådgivning med växtnärbalans,

Klimatkollen - djurgårdar, Kvävestrategi med stallgödsel, Betesstrategi samt Energikollen. I planen ingår också att ta till sig följande rådgivningar: Översyn dräneringar, Stallmiljö och yttre miljö, Grovfoder samt Uppföljning av växtnärbalans.

– Jag tycker att rådgivningarna har varit bra och att det är värdefullt att bolla idéer med olika rådgivare. Efter rådgivningen får man ett rådgivningsbrev som man har som underlag för beslut kring fortsatta investeringar. Min senaste rådgivning var Energikollen där en kartläggning av gårdens energianvändning visade att lysrörsbelysningen drar mycket el och att det skulle löna sig att byta till ledbelysning, berättar Johan.

Rådgivaren granskade även dieselanvändningen på gården och konstaterade att logistiken för att fylla på och blanda foder fungerar bra. Normalt brukar det finnas möjlighet att spara bränsle och därmed även pengar i samband med foderhanteringen. Med en bra planering och enkel hantering vid påfyllnad och blandning av foder kan traktorkörandet minska. Att exempelvis använda traktorn 15 minuter kortare varje dag resulterar i 91 timmar mindre körtid per år. Om traktorn drar 12 liter per timme ger det en besparing på 1 000 liter bränsle på ett år.

– Jag saknar någon typ av rådgivning/information om ny teknik för jordbearbetning, skörd och lagring av grovfoder och spannmål. Jag tror att man kan minska tid och bränsleåtgång med ny teknik, säger Johan.

Utöver rådgivningarna inom Greppa Näringen köper Johan fortlöpande utfodringsrådgivning.

– Det är viktigt att hålla koll på foders årsvariationer och de olika delskördarna under året för att få en bra foderstat så korna mjölkar bra och håller sig friska.

DRIVKRAFTER OCH UTMANINGAR

– Lantbruk är ett otroligt brett företagande. Det är mycket att hålla reda på och samtidigt finns det många delar som går att fördjupa sig i. Jag arbetar med djur och lever med årstiderna och vädrets nyckfullhet, så det finns alltid något att lära sig. Jag får snabba svar av ändringar jag gör i produktionen. Ändrar jag exempelvis utfodringen så ser jag snabbt hur produktionen ändrar sig, det är spännande, säger Johan.

Klimatförändringarna är en utmaning. Förändringar i form av mer nederbörd, fler torrperioder och längre växtsäsong påverkar vilka grödor vi kommer att kunna odla. Vi behöver även anpassa produktionen utifrån vad den framtida konsumenten efterfrågar. Det finns en konkurrens från andra länder och större

enheter, kommer konsumenterna vara villiga att betala mer för närodlade livsmedel, funderar Johan.

Idag finns det en skatterabatt på drivmedel för lantbruk så att svenska lantbrukare har samma villkor som andra lantbrukare i Europa. Vid en omställning till nyttjande av fossilfria (bio) drivmedel försvinner skatterabatten och kostnaden för bränsle inom lantbruket kommer att öka. Det kan innebära att lönsamheten går ner och produktionen kommer minska eller läggas ner, vilket går stick i stäv med Sveriges livsmedelsstrategi där ett av målen är att produktionen av livsmedel i Sverige ska öka.

FRAMTIDSTANKAR

Johan har många tankar på hur företaget ska utvecklas de kommande åren där kretslopps- och kvalitetstänkande

ska utgöra en grund. Han vill utöka mjölkproduktionen och funderar på om det är dags att bygga en ny ladugård eller bygga om den befintliga med tanke på att den börjar bli 30 år gammal.

Gällande växtodlingen tänker Johan arbeta för att få jämnare skördare och kvalitet på fodret, med mindre maskintimmar.

– Om 10 år är min förhoppning att den egna försäljningen av färskmjölk har ökat något. Samtidigt tror jag att ostförsäljningen via Björns företag Hansjö Mejeri har ökat påtagligt, säger Johan.

Gävleborg
Torbjörn Träff
torbjorn.traff@lansstyrelsen.se
010-225 14 17

Dalarna
Kristina Homman
kristina.homman@lansstyrelsen.se
010-225 02 45

GREPPA NÄRINGEN

Greppa Näringen erbjuder kostnadsfri rådgivning som både lantbrukare och miljön tjänar på.

Målen är minskade utsläpp av klimatgaser, minskad övergödning och säker användning av växtskyddsmedel. Greppa Näringen drivs i samarbete mellan Jordbruksverket, LRF, länsstyrelserna samt ett stort antal företag i lantbruksbranschen. Greppa Näringens målgrupp är lantbrukare med mer än 50 hektar eller mer än 25 djurenheter.

Sök pengar och förverkliga idéer! Tillsammans minskar vi samhällets påverkan på klimatet.

Har du en idé om en fysisk investering för att minska samhällets klimatpåverkan? Då kan du söka pengar från Klimatklivet. Genom smarta, innovativa lösningar kan vi minska utsläppen av växthusgaser och gå mot ett mer klimatsmart samhälle samtidigt som du oftast även sparar pengar på dessa "gröna" lösningar. Lantbruk är ett prioriterat område och många åtgärder inom lantbruket har fått stöd, till exempel konvertering från olja och eldrivna maskiner.

Nyhet!

Nu finns även möjlighet att söka för elproduktion i stationär motor från rötda biogas.

Ansökningsomgångar 2022

- 10 februari till 28 februari
- 3 maj till 18 maj
- 23 augusti till 8 september

Mer information hittar du på Naturvårdsverkets hemsida.

[Naturvårdsverket](https://naturvardsverket.se)

Ansökan görs i e-tjänst på länsstyrelsens hemsida.

[Länsstyrelsen Dalarna](https://lansstyrelsen.se/dalarna)

[Länsstyrelsen Gävleborg](https://lansstyrelsen.se/gavleborg)

Varmt välkommen att höra av dig till oss på länsstyrelsen för vägledning!

Dalarna
Annika Varghans
annika.varghans@lansstyrelsen.se
010-225 04 80

Eva Marie Jelvéus
evamarie.jelveus@lansstyrelsen.se
010-225 03 75

Gävleborg
Åsa Eklund Öberg
asa.eklundoberg@lansstyrelsen.se
010-225 12 97

Karin Perman
karin.perman@lansstyrelsen.se
010-225 13 64

Hela Sverige Blommar!

Länsstyrelserna Dalarna och Gävleborg genomför 2022 projektet "Hela Sverige blommar" med Hushållningssällskapet. Vi behöver fler blommande växter i landskapet med mycket pollen och nektar för att gynna humlor och andra insekter. Projektet står för fröblandningarna, vilka etableras som vallgröda. Lantbrukaren ansvarar för jordbearbetning och sådd och väljer mellan ett- och flerårig fröblandning som räcker till 0,5 hektar. Intresserade lantbrukare kontaktar Hushållningssällskapets SAM-rådgivare för fröbeställning och rådgivning.

Hushållningssällskapet
Anna Douhan Sundahl
anna.douhan.sundahl@hushallningssallskapet.se
070-648 19 41

Hushållnings
sällskapet

Foto: Sarah Lagerberg

Ta hand om din jordkällare

Är du en av de lyckliga som har en jordkällare hemma? Använd den! Den förbrukar ingen el, ger inga utsläpp, är kostnadseffektiv och har en livslängd på flera hundra år. Klimatsmart helt enkelt!

FRÅN STUKA VIA POTATISGRÖP TILL JORDKÄLLARE

Vinterförvaring av sommarens skörd har varit nödvändig i alla tider. Fram till 1700-talet var rovor och kål de vanligaste stapelvarorna. De är inte så frostkänsliga och det gick utmärkt att förvara dem i *stukor*. Direkt på marken lades enris, halm och granris. Rotsaker-na placerades på bädden, täcktes med samma material och skyfflades sedan över med jord. För att hämta grönsaker från stukan öppnade man lite i ena änden, tog det man behövde och stängde sedan till stukan igen.

Potatisen blev vår basföda på 1700-talet och behövde förvaras frostsäkert. Det gjordes i en potatisgrop, en grävd grop som var cirka en meter djup och ibland stensatt. Gropen låg ofta i en syd-västslutning och hade ett bräddtak som var täckt med jord.

En annan typ av förvaring är de källare som ligger under boningshuset och som nås via en lucka i golvet. Det finns belägg för att denna typ av källare är medeltida och de återfinns ofta vid fåbodar.

Fristående jordkällare började byggas i början av 1800-talet. De byggdes av det material som fanns att tillgå på gården och varierar därför i utseende och utförande. Principen är dock densamma för alla jordkällare. Det ska finnas självdrag där frisk luft tas in. Luften kommer oftast in i nederkant på dörren för att transporteras genom källaren och ut genom ett hål i källarens övre bakre del. Med detta luftflöde har man en fungerande jordkällare.

JORDKÄLLARENS KONSTRUKTION

En jordkällare består av ett yttre och ett inre rum. Det yttre kallas svalen och fungerar som en luftsluss så att inte för kall eller för varm luft kommer in i det inre rummet som är själva källaren. I svalen förvaras matvaror som inte är så frostkänsliga eller varor som man ofta hämtar in. Varor som nyttjas mer sällan placeras inne i källarutrymmet.

En av de vanligaste källartyperna är de med ett stensatt valv. Dessa består i grova drag av tre fristående delar; bakmur, valv och frontmur. Detta gör att det går utmärkt att restaurera enbart frontmuren utan att röra valvet.

PROBLEM OCH ÅTGÄRDER

Om inte jordkällaren rasat ihop helt är själva valvet och bakmuren ofta intakt. Det som oftast behöver åtgärdas är dörrarna och frontmuren.

Marken framför jordkällaren

Framför ingången byggs jorden ibland upp så att dörren blir svår att öppna. Ta bort det som byggts på men var försiktig så att du inte gräver ur för mycket och orsakar sättningar i konstruktionen.

Mögel

Mögel i jordkällaren kan bero på att temperaturen är för hög (mer än +5 grader) och har en luftfuktighet på mer än 70 procent. Sänk temperaturen till +1–4 grader och höj luftfuktigheten till 90–95 procent för att förhindra mögeltillväxt. Vid lagring av ost kan det däremot vara önskvärt med bra mögelförhållanden.

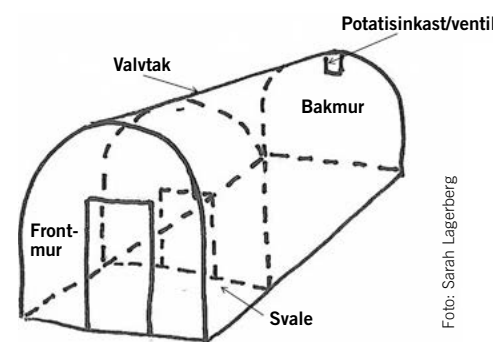

Foto: Sarah Lagerberg

Valvkällarens olika delar.

Fukt

Källaren ska vara fuktig, men inte så fuktig att det står vatten på golvet eller regnar in genom taket. För att bli av med fuktproblem i golvet kan dränering kring källaren behöva göras. Kommer fukten genom taket måste taket tätas och repareras och vattnet ledas bort med hängrännor om källaren har ett sadeltak.

För torrt och varmt

Håller grönsakerna inte mer än någon vecka är källaren för varm eller för torr. Jordkällare i natursten är sällan för

torra, förutom om de ligger i anslutning till ett uppvärmt bostadshus och därför blir för varm. Då behöver utrymmet mellan jordkällaren och den uppvärmda delen av huset isoleras bättre så att inte värmen från huset spiller över i jordkällaren. Källare i betong har oftare problem med att de är för torra, då betong är ett väldigt tätt material. En lösning kan då vara att ta upp ett hål i betonggolvet så att jorden under tillför fukt till källaren.

För kallt

Blir det minusgrader fryser rotsaker och när de sedan tinar ruttar de. Då

kan källaren behöva isoleras med ett tjockare jordlager. Den yttre dörren kan isoleras och ventilationer stängas för att inte släppa in kylan. Du kan även höja temperaturen med ett par värmeljus eller en värmefläkt. Ett extra tygstycke innanför dörren kan också hindra kylan från att smita in.

Dalarna
Sarah Lagerberg
sarah.lagerberg@lansstyrelsen.se
010-225 02 42

Gävleborg
Anders Johansson
anders.s.johansson@lansstyrelsen.se
010-225 14 46

UNDERHÅLL AV JORDKÄLLARE

Använd din jordkällare, det mår den bra av.

Investera i en hygrometer och termometer som du läser av regelbundet. Då lär du känna källaren och hur klimatet växlar beroende på årstid och väder.

Städa jordkällaren varje vår. Ta ur och skura all träinredning med hett vatten och såpa. Använd soda vid mögelangrepp. Inredningen torkas och desinficeras bäst i starkt solljus. Väggar och tak sopas av. Vid behov kan gasolbrännare användas på väggarna. För att desinfektera väggarna kan man lägga på kalkslam. Tänk på att skydda ögonen.

Vädra jordkällaren under ett dygn vid torrt och klart väder på våren.

Peta i nytt kalk- eller lerbruk om det har fallit ur delar eller blivit sprickor. Sätt tillbaka stenar som trillat ur muren, men tryck aldrig tillbaka stenar som fallit ur ett valvtak. Spänningen i valvet kan då ändras och taket rasa in. Använd aldrig cement i kallmurade konstruktioner. Cement är ett stumt material och gör att muren inte längre kan ta upp små rörelser.

Se över alla delar som är av trä så att de inte har blivit rötskadade. Byt ut skadade delar. Tjära dörren och håll den stängd på sommaren. Varm luft blir kondens när den kyls av inne i källaren.

Om källaren är gräsbeväxt behöver gräs och sly hållas efter. Mindre träd kan ryckas upp med rötterna. Växer det stora träd i närheten, se till att dräneringen fungerar kring källaren så att rötterna inte söker sig dit.

Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling: Europa investerar i landsbygdsområden

Vem vill du nominera till Årets Ängsbrukare i Dalarna 2022?

Nu har du möjlighet att nominera en eldsjäl, förening, familj eller granne som, år ut och år in, sköter om en eller flera slåtterängar i Dalarna.

Slätterängarna är våra kronjuveler i landskapet. De hör till de mest artrika markerna vi har, är en del av vårt kulturarv och har ett mycket stort biologiskt- och kulturhistoriskt värde.

För att uppmärksamma dessa personers viktiga arbete och sporra till fortsatta insatser delar Länsstyrelsen ut ett hederspris till Årets Ängsbrukare i Dalarna. Pristagaren utses av en jury med representanter från Dalarnas fornminnes- och hembygdsförbund, Naturskyddsföreningen, LRF och Länsstyrelsen Dalarna.

Lämna ditt förslag via formuläret på Länsstyrelsens hemsida. Det går också bra att skriva ett brev till:

[Länsstyrelsen Dalarna](https://lansstyrelsen.se/Dalarna)

Länsstyrelsen i Dalarnas län,
Sarah Lagerberg, 791 84 Falun.
Eller e-post till:
sarah.lagerberg@lansstyrelsen.se

Skriv:

- vem/vilka som du föreslår som pristagare
- vilken äng han/hon/de sköter
- varför din kandidat är värd priset
- ditt eget namn och adress eller telefonnummer.

Dalarna
Sarah Lagerberg
sarah.lagerberg@lansstyrelsen.se
010-225 02 42

Sören Eriksson, Årets ängsbrukare i Dalarna 2021.

Foto: Märta Ohlsson.
Illustration: Sarah Lagerberg

Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling: Europa investerar i landsbygdsområden

KALENDARIUM

KURSER PÅ GÅNG I DALARNAS LÄN

Knackning av knacklie och byte av räfständer till träräfsa

Den 12 mars bjuder Staffan Lundaahl in till sin smedja i Fredriksberg för handledning i knackning, och skärpning av knacklieblad, inställning mot orv med mera. Ta även med din träräfsa så får du hjälp med materialval till räfständer och hur man fäster in dem i räfsan.

Kontaktperson: Sarah Lagerberg, sarah.lagerberg@lansstyrelsen.se, 010-225 02 42.

Max 8 deltagare. Mer information och anmälan via kalendern på Länsstyrelsens hemsida.

Restaurering av jordkällare

Preliminärt i slutet av april, början på maj i trakterna kring Mora. Hur ska en jord-

[Länsstyrelsen Dalarna](https://lansstyrelsen.se/Dalarna)

källare vara konstruerad för att vara funktionell? Vad är viktigt att tänk på vid restaurering av jordkällare? Jordkällare i behov av restaurering kommer att besökas.

Håll utkik i kalendern på Länsstyrelsens hemsida, kursen läggs ut där så fort allt är beslutat.

Kursledare: Kjell Gustafsson

Kontaktperson: Sarah Lagerberg, sarah.lagerberg@lansstyrelsen.se, 010-225 02 42.

Agroforestry – alléodling för lantbrukare

Den 30 mars anordnas en digital halvdagsutbildning om alléodling. Kursen riktar sig till lantbrukare som vill få inspiration och idéer till hur de kan utveckla sin verksamhet med alléodlingar med nöt, bär och frukt. I kalendern på Länsstyrelsens hemsida finns program och länk till anmälan.

Kontaktperson: Anders Carlborg, anders.carlborg@lansstyrelsen.se, 010-225 02 95.

KURSER PÅ GÅNG I GÄVLEBORGS LÄN

Seminarium om torkning och lagring

Lär dig mer om torkning och lagring av spannmål, trindsäd och oljeväxter. Seminariet vänder sig till dig som har eller funderar på att investera i en tork- och lagringsanläggning för dessa produkter.

Plats och tid: Bollnäs folkhögskola, 22 mars kl. 9.30–14.00.

Medverkande: Hugo Westlin (RISE AB) och Torbjörn Träff (Länsstyrelsen Gävleborg).

Kontaktperson: Torbjörn Träff, torbjorn.traff@lansstyrelsen.se, 010-225 14 17.

Anmäl dig via kalendern på Länsstyrelsens hemsida.

[Länsstyrelsen Gävleborg](https://lansstyrelsen.se/Gävleborg)

DIGITALT NYHETS-BREV OM KURSER I GÄVLEBORG

Vill du få ett nyhetsbrev skickat till din e-post med inbjudan och information om kommande kurser och seminarium som Länsstyrelsen Gävleborg anordnar? Ange i sådana fall din epost-adress på Länsstyrelsens hemsida.

[Länsstyrelsen Gävleborg](https://lansstyrelsen.se/Gävleborg)

SUPPORT FÖR SAM-ANSÖKAN

Öppet hus kommer inte att anordnas i år. Länsstyrelserna erbjuder istället support via telefon på telefonnummer 0771-67 00 00 vardagar mellan klockan 8.00–16.00. Sista två veckorna innan sista ansökningsdag är öppettiderna utökade till kl. 20.00 respektive kl. 22.00.

Innan du kontaktar Länsstyrelsen är det en fördel om du har loggat in och påbörjat din ansökan i SAM Internet. Om du inte har tillgång till dator eller e-legitimation kan du med hjälp av en vän, släkting eller konsult göra din ansökan. Du måste då ge personen en fullmakt. Detta gör du via mina sidor eller blankett som finns på Jordbruksverkets hemsida.

STÖD TILL DIG SOM ÄR FÖRETAGARE OCH SOM VILL DELTA I OFFENTLIGA UPPHANDLINGAR

Upphandlingsdialog Dalarna erbjuder:

- Individuellt stöd kring ett anbud. Max fem timmar. Kostnadsfritt.
- Anbudskurser. Kostnadsfritt.
 - 4 april fysiskt i Mora.
 - Fler kurser är under planering.

Läs mer och anmäl dig på vår hemsida: www.upphandlingsdialogdalarna.se

Dalarna

Kerstin Angberg-Morgården
kerstin.angberg.morgarden@lansstyrelsen.se
010-225 02 76

[Upphandlings-dialog Dalarna](http://Upphandlings-dialog.Dalarna)

RÅDGIVNING INOM EKOLOGISK PRODUKTION

Har du ekologisk produktion och behöver hjälp med att lösa specifika problem på din gård? Då kan du få hjälp genom kostnadsfri enskild rådgivning.

Rådgivning finns också för dig som funderar på att lägga om din gård eller är under omläggning. Du förbinder dig inte till att lägga om till ekologisk produktion genom rådgivningen utan det är en möjlighet att belysa gårdens förutsättningar för ekologisk produktion.

Rådgivning finns för:

- Mjölks- och köttproduktion
- Växtodling inklusive potatis
- Ekonomi
- Trädgårdsproduktion

Dalarna

Kristina Homman
kristina.homman@lansstyrelsen.se
010-225 02 45

Gävleborg

Torbjörn Träff
torbjorn.traff@lansstyrelsen.se
010-225 14 17

Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling: Europa investerar i landsbygdsområden